

Sygn. akt III C 3075/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2019 r.

Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Justyna Pikulik
Protokolant:	sekretarz sądowy Joanna Podpora

po rozpoznaniu w dniu 17 stycznia 2019 r. w Szczecinie na rozprawie

sprawy z powództwa Miejskiego Rzecznika Konsumentów w S. działającego na rzecz M. M.

przeciwko (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

o ustalenie

- ustala, że kontrakty o nazwach (...) i (...) zawarte pomiędzy M. M. a pozwaną (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. prawdopodobnie w dniu 20 lipca 2017 r. są nieważne ze względu na skuteczne uchylenie się od oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu,
- ustala, że żądane przez pozwaną (...) spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. roszczenie wyrażone w nocie obciążeniowej nr (...) oraz w piśmie pozwanej z 20.03.2018 r. nie istnieją;
- nakazuje pobrać od pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego Szczecin- Centrum w Szczecinie kwotę 91 zł (dziewięćdziesiąt jeden złotych) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt III C 3075/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 czerwca 2018 roku Miejski Rzecznik Konsumentów w S. działający na rzecz M. M. wniósł o ustalenie, że: kontrakty o nazwach: (...) i (...) zawarte pomiędzy M. M. a (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. są nieważne ze względu na skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu, oraz że żądane przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. roszczenie wyrażone w nocie obciążeniowej nr (...) nie istnieje.

W uzasadnieniu żądania pozwu powód wskazał, że 20 lipca 2017 roku M. M., jako konsumentka, zawarła z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. dwie umowy kompleksowego dostarczania - jedną energii elektrycznej, a drugą paliwa gazowego. Do zawarcia umowy doszło w mieszkaniu M. M., a przedstawiciel pozwanej podkreślał, że jest pracownikiem dotychczasowego dostawcy energii elektrycznej, tj. (...) Spółki Akcyjnej w P. oraz (...) Spółki Akcyjnej w W., dotychczasowego dostawcy gazu, a jego wizyta związana jest z koniecznością zmiany umów, która to zmiana ma jedynie charakter formalny i zmierza do obniżenia wysokości rachunków za energię elektryczną i gaz.

Nie informował natomiast, że jest przedstawicielem (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., a zawarcie przedmiotowych umów zmierza do zmiany sprzedawcy energii elektrycznej i gazu. Jedynymi dokumentami jakie przedstawiono konsumentce były same umowy, bez stanowiących ich integralną część cenników i regulaminów. M. M., będąca osobą starszą i schorowaną, zaufała przedstawicielowi pozwanej i bez zapoznania się z treścią przedstawionych jej dokumentów, podpisała je. Nieprawidłowości w sposobie zawierania umów zostały wskazane w decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konsumentów i Konkurencji z dnia 30 grudnia 2016 roku nr (...), a Prezes Urzędu Regulacji Energetyki wszczął postępowanie administracyjne w sprawie cofnięcia pozwanej koncesji na obrót energią elektryczną. O tym, że podpisując przedmiotową umowę zmieniła sprzedawcę energii elektrycznej i dostawcę gazu, M. M. dowiedziała się od pracownika (...) Spółki Akcyjnej w W., który dokonywał odczytu gazomierza w związku z rozwiązaniem umowy. W pismach z dnia 2 listopada 2017 roku i 27 listopada 2017 roku M. M. skierowała do (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Pozwana nie uznała tego oświadczenia za skuteczne, podkreślając, że konsumentka podpisała liczne dokumenty i obciążyła ją obowiązkiem zapłaty kwoty 884 złotych tytułem opłaty jednorazowej zgodnie z umową sprzedaży energii elektrycznej (nota obciążeniowa nr (...)).

W ocenie strony powodowej, okoliczności w jakich doszło do zawarcia przedmiotowych umów oraz ich warunki, uzasadniają złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Wprawdzie konsumentka nie zapoznała się z treścią dokumentów obejmujących warunki umów, jednakże działała ona w zaufaniu do przedstawiciela drugiej strony umowy, a treść przedłożonych do podpisu umów różniła się od przedstawionych mu warunków co do nazwy sprzedawcy energii elektrycznej i dostawcy gazu. Błąd dotyczył zatem treści czynności prawnej i był również istotny w rozumieniu przepisu art. 84 § 2 k.c. Nadto umowy te przewidywały obowiązek zapłaty za dostarczoną energię elektryczną i gaz na podstawie faktur prognozowanych, które znacząco przewyższają dotychczas płacone przez konsumentkę opłaty. Wprawdzie po upływie okresu rozliczeniowego nastąpiłoby stosowne rozliczenie, jednakże przez okres od dnia zapłaty rachunku, konsumentka pozbawiona byłaby możliwości obracania swoimi pieniędzmi. W tej sytuacji uzasadnione jest przyjęcie, że gdyby konsumentka nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie nie złożyłaby oświadczenia o zawarciu przedmiotowych umów. M. M. ma interes prawny w wytoczeniu powództwa w niniejszej sprawie, ponieważ zachodzi potrzeba usunięcia niepewności prawnej co do obowiązku zapłaty na rzecz pozwanej opłaty wyrównawczej.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. oświadczył, że uznaje powództwo w całości.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

M. M. była związana umową sprzedaży energii elektrycznej do gospodarstwa domowego przy ulicy (...) w S. z (...) Spółką Akcyjną w P. oraz umową dostawy paliwa gazowego z (...) Spółką Akcyjną w W..

Niesporne

W dniu 20 lipca 2017 roku w mieszkaniu M. M. w S. przy ulicy (...) pojawił się przedstawiciel (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.. Poinformował on M. M., że zachodzi potrzeba dokonania zmiany umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz umowy dostawy paliwa gazowego, która to zmiana ma charakter jedynie formalny i zmierza do obniżenia wysokości rachunków za energię elektryczną i gaz, a zmiana umowy ma dotyczyć jedynie zmiany taryfy i cennika odpowiednio sprzedawcy energii elektrycznej i dostawcy gazu. Nie informował M. M., że jest przedstawicielem (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i że zawarcie umów na przedstawionych przez niego warunkach oznacza zmianę sprzedawcy energii elektrycznej i dostawcy gazu na (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W..

Z uwagi na fakt, że przedstawione przez się przedstawiciela (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. informacje dotyczące zmiany umowy sprzedaży energii elektrycznej i umowy dostawy gazu nie budziły wątpliwości co do tego, że umowa ta nie prowadzi do zmiany sprzedawcy energii elektrycznej i dostawcy gazu, a na podstawie ich postanowień rachunki za energię elektryczną i paliwo gazowe będą niższe, M. M. podpisała przedłożone jej formularze

umowy sprzedaży energii elektrycznej numer i umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego bez zapoznania się z ich treścią.

Przy zawarciu ww. umów M. M. nie okazano ani nie doręczono ogólnych warunków umowy sprzedaży energii elektrycznej i dostarczania gazu ani cennika promocyjnego.

Niesporne

W dacie zawarcia umów M. M. miała 89 lat.

Niesporne

Umowa sprzedaży energii elektrycznej została zawarta na czas określony 60 miesięcy.

Zgodnie z postanowieniem par. 1 pkt 3 (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. zobowiązała się do sprzedaży odbiorcy – M. M. energii elektrycznej, a odbiorca zobowiązał się do jej kupna i odbioru dla punktu odbioru energii elektrycznej na warunkach określonych w umowie, ogólnych warunkach umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz cenniku promocyjnym.

Odbiorca uprawniony był do wypowiedzenia umowy, bez podania przyczyny, poprzez złożenie pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu. Umowa ulega rozwiązaniu z ostatnim dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym oświadczenie o wypowiedzeniu wpłynęło do sprzedawcy. Odbiorca może wskazać późniejszy termin rozwiązania umowy.

Zgodnie z postanowieniem par. 4 pkt 2 umowy w przypadku wypowiedzenia przez odbiorcę umowy zawartej na czas określony przed upływem okresu 60 miesięcy, odbiorca zapłaci sprzedawcy opłatę jednorazową z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy zawartej na czas określony. Wysokość opłaty jednorazowej wynika z przemnożenia stawki 17 złotych przez liczbę pełnych miesięcy, o które została skrócona umowa zawarta na czas określony 60 miesięcy.

Niesporne

Umowa kompleksowa dostarczania paliwa gazowego została zawarta na czas określony 60 miesięcy.

Zgodnie z postanowieniem par. 1 pkt 3 (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. zobowiązała się do dostarczania odbiorcy – M. M. paliwa gazowego, a odbiorca zobowiązał się do jego kupna i odbioru dla punktu odbioru energii elektrycznej na warunkach określonych w umowie, ogólnych warunkach umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz cenniku promocyjnym.

Odbiorca uprawniony był do wypowiedzenia umowy, bez podania przyczyny, poprzez złożenie pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu. Umowa ulega rozwiązaniu z ostatnim dniem miesiąca następującego po miesiącu, w którym oświadczenie o wypowiedzeniu wpłynęło do sprzedawcy. Odbiorca może wskazać późniejszy termin rozwiązania umowy.

Zgodnie z postanowieniem par. 4 pkt 2 umowy w przypadku wypowiedzenia przez odbiorcę umowy zawartej na czas określony przed upływem okresu 60 miesięcy, odbiorca zapłaci sprzedawcy opłatę jednorazową z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy zawartej na czas określony. Wysokość opłaty jednorazowej wynika z przemnożenia stawki 17 złotych przez liczbę pełnych miesięcy, o które została skrócona umowa zawarta na czas określony 60 miesięcy.

Niesporne

M. M. dowiedziała się, że zawierając umowę sprzedaży energii elektrycznej dokonała zmiany sprzedawcy energii elektrycznej od pracownika (...) Spółki Akcyjnej w W., który dokonywał odczytu gazomierza w związku z rozwiązaniem umowy.

Niesporne

W piśmie z dnia 2 listopada 2017 roku skierowanym do (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. M. M. oświadczyła, że uchyla się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu o zawarciu umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego. W piśmie tym M. M. wskazała, że w chwili podpisywania ww. umowy działała w mylnym przekonaniu, wywołanym zapewnieniami pracownika (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., że jest on przedstawicielem (...) Spółki Akcyjnej w W..

Niesporne, a nadto dowód:

- pismo z dnia 02.11.2017 r. wraz z potwierdzeniem nadania k. 10 - 11.

W piśmie z dnia 27 listopada 2017 roku skierowanym do (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. M. M. oświadczyła, że uchyla się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu o zawarciu umowy sprzedaży energii elektrycznej. W piśmie tym M. M. wskazała, że w chwili podpisywania ww. umowy działała w mylnym przekonaniu, wywołanym zapewnieniami pracownika (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W., że jest on przedstawicielem (...) Spółki Akcyjnej w P..

Niesporne, a nadto dowód:

- pismo z dnia 27.11.2017 r. wraz z potwierdzeniem nadania k. 12-13.

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. zaprzeczyła, aby istniały przesłanki do złożenia przez M. M. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli pod wpływem błędu, wskazując, że z treści dokumentów, które opatrzyła własnoręcznym podpisem jednoznacznie wynika, że stroną umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego jest (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W..

Niesporne, a nadto dowód:

-pismo z dnia 11.12.2017 r. k. 14 – 15,

-pismo z dnia 11.12.2017 r. k. 16 – 18.

W piśmie z dnia 27 listopada 2017 roku M. M. oświadczyła, że wypowiada umowę kompleksową dostarczania paliwa gazowego.

W piśmie z dnia 28 grudnia 2017 roku M. M. oświadczyła, że wypowiada umowę sprzedaży energii elektrycznej.

Niesporne, a nadto dowód:

-pismo z dnia 27.11.2017 r. wraz z potwierdzeniem nadania k. 19 - 20,

-pismo z dnia 28.12.2017 r. wraz z potwierdzenie nadania k. 21 - 22.

Pismem z dnia 12 stycznia 2018 roku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. poinformowała M. M., że w związku z przedterminowym rozwiązaniem umowy sprzedaży energii elektrycznej uprawniona jest, zgodnie z par. 4 pkt 2 umowy Spółka ma prawo do naliczenia opłaty jednorazowej w wysokości 17 złotych za każdy miesiąc, który pozostał do końca trwania umowy, liczony od miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

Dowód:

-pismo z dnia 12.01.2018 r. k. 23 .

Pismem z dnia 20 marca 2018 roku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. poinformowała M. M., że w związku z przedterminowym rozwiązaniem umowy kompleksowej dostawy paliwa gazowego uprawniona jest, zgodnie z par. 3 pkt 3 umowy Spółka ma prawo do naliczenia opłaty jednorazowej w wysokości 17 złotych za każdy miesiąc, który pozostał do końca trwania umowy, liczony od miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

Dowód:

-pismo z dnia 20.03.2018 r. k. 24 - 35 .

W dniu 21 marca 2018 roku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. wystawiła na rzecz M. M. notę obciążeniową nr (...) na kwotę 884 złotych, płatną do dnia 20 kwietnia 2018 roku, tytułem opłaty jednorazowej, zgodnie z umową sprzedaży energii elektrycznej.

Niesporne, a nadto dowód:

-nota obciążeniowa nr (...) k. 26.

(...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W. w zakresie swojej działalności zajmuje się m.in. dystrybucją paliw gazowych w systemie sieciowym, wytwarzaniem i handlem paliw gazowych.

Niesporne**Sąd Rejonowy zważył, co następuje:**

Powództwo okazało się uzasadnione.

Podstawę prawną żądania pozwu stanowił przepis art. 189 k.p.c., zgodnie z treścią którego powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Przepis art. 189 k.p.c., aczkolwiek zamieszczony w Kodeksie postępowania cywilnego, ma charakter materialnoprawny, stanowi bowiem podstawę dochodzenia roszczeń. Formuła przepisu art. 189 k.p.c. - ustalenie prawa bądź stosunku prawnego - jest tak szeroka, że obejmuje wszelkie prawa i stosunki prawne w zakresie prawa cywilnego, z wyjątkiem tych, w przypadku których ustawodawca przewidział wyraźne wyłączenie bądź przewidział wyraźnie szczególny tryb takiego ustalenia. Przedmiotem ustalenia na podstawie omawianego przepisu może być wyłącznie, co wynika wprost z jego treści, jedynie prawo lub stosunek prawny. Przepis ten nie może natomiast stanowić podstawy powództwa o ustalenie faktu, stanu faktycznego lub dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym procesie, poza jednym wyjątkiem ustalenia przez sąd faktu o charakterze bezpośrednio prawotwórczym, który w istocie zmierza do ustalenia prawa lub stosunku prawnego np. ustalenie, że dane zdarzenie było wypadkiem przy pracy, czy też ustalenie postanowienia umownego określonej treści (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1998 r., III CKN 563/97; wyrok z dnia 5 czerwca 2007 r., I UK 8/07; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2006 r., II PZP 14/05).

Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może być uwzględnione jedynie wtedy, gdy spełnione są łącznie dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda. Wykazanie zaś istnienia drugiej z tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2011r., II CKN 898/00 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r. , II PK 167/09).

Ciężar dowodu w zakresie spełnienia powyższych przesłanek spoczywa, zgodnie z przepisem art. 6 k.c., na powódzie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2000 roku, I CKN 903/00 oraz z dnia 14 stycznia 2015 roku, I CSK 1057/14).

Interes prawny istnieje wówczas, gdy zachodzi stan niepewności co do istnienia stosunku prawnego lub prawa, a wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości w tym zakresie i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. O prawnym charakterze interesu - czyli o potrzebie wszczęcia określonego postępowania i uzyskania oznaczonej treści wyroku - decyduje obiektywnie istniejąca potrzeba ochrony sfery prawnej powoda. Uzależnienie powództwa o ustalenie od istnienia interesu prawnego należy oceniać elastycznie, z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy i wykładni celowościowej. Pojęcie to powinno być tak interpretowane, by uwzględniało ocenę, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia wątpliwości istniejących na tle określonego stosunku prawnego i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów. Powództwo z art. 189 k.p.c. musi być celowe, ma bowiem spełniać realną funkcję prawną, a wydane na tej podstawie orzeczenie winno skutkować określeniem w sposób jednoznaczny sytuacji prawnej stron. Nie można zakwestionować interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma ono znaczenie zarówno dla obecnych, jak i przyszłych możliwych, ale obiektywnie prawdopodobnych stosunków prawnych i praw, czy sytuacji prawnej podmiotu występującego z żądaniem (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 grudnia 2017 roku, V ACa 984/17). Natomiast o braku takiego interesu można mówić zarówno wówczas, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalenia prawa lub stosunku prawnego, jak również wtedy, gdy może on osiągnąć w pełni ochronę swych praw w sposób prostszy i łatwiejszy np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 2 lutego 2018 roku, I ACa 724/1, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 roku, V CSK 52/17). W wyroku z dnia 10 kwietnia 2014 roku Sąd Najwyższy przyjął jednak, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie, nie wyklucza istnienia interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa, gdy ustalenie takie zapewni w większym stopniu ochronę praw powoda niż orzeczenie zobowiązujące do świadczenia. Ograniczanie możliwości wystąpienia z powództwem o ustalenie w takich sytuacjach byłoby sprzeczne z jego celem, którym, jak się podkreśla, jest zapewnienie skutecznej ochrony prawnej realizowanej w ramach szeroko pojmowanego dostępu do sądu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2014 roku, II PK 179/13). Powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest uzasadnione w sytuacji, gdy zgłoszone żądanie zmierza - w większej mierze niż inne mogące wchodzić w rachubę postępowania - do zapewnienia ochrony praw osoby zainteresowanej.

W okolicznościach faktycznych sprawy powód ma interes prawny w wytoczeniu niniejszego powództwa na rzecz M. M., ponieważ strona pozwana przeczyła istnieniu przesłanek do złożenia przez M. M. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu i domagała się zapłaty opłaty jednorazowej zastrzeżonej na wypadek wypowiedzenia przez odbiorcę umowy sprzedaży energii elektrycznej przed upływem 60 miesięcy od zawarcia tej umowy. Orzeczenie wydane w niniejszej sprawie definitywnie zakończy spór co do tego, czy umowy były ważne i M. M. zobowiązana jest do zapłaty ww. opłaty jednorazowej.

Zgodnie z treścią przepisu art. 63³ w sprawach o ochronę konsumentów powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także stepować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium. Za konsumenta uważa się, zgodnie z przepisem art. 22¹ k.c. osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

M. M., na rzecz której Miejski Rzecznik Konsumentów S. wytoczył powództwo w niniejszej sprawie, zawarła z pozwaną Spółką umowy, które nie były związane z jej działalnością gospodarczą lub zawodową, a zatem Miejskiemu Rzecznikowi Konsumentów w S. przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie.

Stan faktyczny niniejszej sprawy był co do zasady niesporny – pozwana uznała roszczenie pozwu w całości.

Uznanie powództwa jest aktem dyspozycyjności materialnej pozwanego, który za zasadne uznaje zarówno roszczenie powoda, jak i przyznaje uzasadniające je przytoczone przez powoda okoliczności faktyczne, a w konsekwencji godzi się na wydanie wyroku uwzględniającego żądanie pozwu (zob. wyrok SN z dnia 14 września 1983 r., III CRN 188/83, OSNC 1984, nr 4, poz. 60). Sąd jest związany uznaniem, jednakże obowiązany jest dokonać oceny, czy czynność ta nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Uznanie przez pozwaną faktu skutecznego złożenia oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu o zawarciu umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz o zawarciu umowy kompleksowej dostarczania paliwa gazowego nie budzi uzasadnionych wątpliwości w świetle treści załączonych do pozwu dokumentów w postaci oświadczeń M. M. z dnia 2 i 27 listopada 2017 roku o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu oraz wypowiedzenia umów a także pism strony pozwanej do kierowanych do M. M..

Przepis art. 84 k.c. stanowi, że w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej (§ 1). Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny) (§ 2).

Błąd jest to wada oświadczenia woli, polegająca na tym, że składający je działa pod wpływem niezgodnego z prawdą wyobrażenia o rzeczywistości lub jej elemencie albo pod wpływem braku takiego wyobrażenia. Ustawodawca, choć nie definiuje pojęcia błędu, określa w cytowanym przepisie przesłanki, od których zaistnienia zależy możliwość uchylenia się od skutków oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. Przepis art. 84 k.c. wyodrębnia dwa rodzaje kryteriów prawnie relewantnego błędu, tj. te, których wystąpienie jest nieodzowne dla uznania błędu za prawnie doniosłą wadę oświadczenia woli, oraz te, które wystąpić muszą dodatkowo przy pewnych typach czynności prawnych i łącznie z pierwszymi uzasadniają przyjęcie prawnej doniosłości błędu. W każdej sytuacji błąd musi spełniać dwa kryteria, a mianowicie musi być błędem co do treści czynności prawnej oraz być istotny. Obie te cechy muszą występować łącznie. Nadto w przypadku czynności odpłatnych konieczne jest spełnienia jednej z trzech przesłanek, wskazanej w art. 84 § 1 zd. drugie, a mianowicie, że druga strona: wywołała błąd swoim choćby niezawinionym zachowaniem albo o tym błędzie wiedziała lub z łatwością mogła ten błąd zauważyć.

Pojęcie błędu co do czynności prawnej, użyte przez ustawodawcę w art. 84 k.c. jest szersze niż sformułowanie „błąd co do treści oświadczenia woli”. Oznacza bowiem, iż mylne wyobrażenie dotyczyć może jakiegokolwiek elementu czynności prawnej, ponieważ zsumowanie wszystkich składników (prawdziwie i fałszywie przedstawionych) tworzy w rezultacie nieprawidłowy obraz całości. Mówiąc ogólnie, błąd co do treści czynności prawnej, oznacza w istocie błąd co do okoliczności wchodzących w skład treści tejże czynności (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 marca 2016 roku, I ACa 956/15). Stąd też błędem co do treści czynności prawnej jest również błędne wyobrażenie dotyczące przedmiotu świadczenia, np. cech zbywanego towaru w przypadku umowy sprzedaży. Warunkiem istotności błędu w rozumieniu art. 84 § 2 k.c. jest natomiast niezgodne z rzeczywistością wyobrażenie o treści czynności prawnej, zarówno jej podstawy faktycznej lub prawnej, jak i każdego ich elementu, które było przyczyną złożenia oświadczenia woli, przy uwzględnieniu tego, że gdyby składający oświadczenie znał treść rzeczywistości, nie złożyłby tego oświadczenia. Między błędem a oświadczeniem woli powinien istnieć związek przyczynowy. Nie ma przy tym znaczenia, czy błąd odnosi się do faktów poprzedzających zawarcie stosunku prawnego, towarzyszących jego zawarciu, czy też jego skutków. O istotności błędu przesądzać muszą kryteria obiektywne, odnoszone do oceny rozsądnego człowieka, który znając prawdziwy stan rzeczy, nie złożyłby oświadczenia woli tej treści, a jej podstawą powinien być całokształt okoliczności, w tym również rozważenie interesów stron stosunku prawnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 maja 2016 roku, I ACa 971/15). Błędem relewantnym w świetle art. 84 k.c. jest zatem jedynie błąd co do treści czynności prawnej, a więc mylne wyobrażenie o którymkolwiek składniku treści konkretnej czynności

prawnej (np. przedmiot czynności prawnej, rodzaj czynności, osoba kontrahenta) oraz błąd istotny, to jest tego rodzaju mylne wyobrażenie, które pozwala przyjąć, że gdyby osoba nie działała pod wpływem błędu i tym samym prawidłowo oceniała sytuację, to nie złożyłaby oświadczenia woli danej treści.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że w świetle twierdzeń pozwu znajdujących potwierdzenie w treści pism skierowanych przez M. M. do pozwanej w dniach 2 i 27 listopada 2017 roku, M. M. miała mylne wyobrażenie o drugiej stronie umów oraz o ich treści, a wyobrażenie to zostało wywołane zachowaniem przedstawiciela pozwanej, a zatem zostało wywołane przez stronę pozwaną. Miał on bowiem poinformować M. M., że zachodzi potrzeba dokonania zmiany umowy sprzedaży energii elektrycznej oraz umowy dostawy paliwa gazowego, która to zmiana ma charakter jedynie formalny i zmierza do obniżenia wysokości rachunków za energię elektryczną i gaz. Nie informował natomiast M. M., że jest przedstawicielem (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. i że zawarcie umów na przedstawionych przez niego warunkach oznacza w istocie zmianę sprzedawcy energii elektrycznej i dostawcy gazu na (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W.. Wskazać należy, że przepis art. 84 § 1 zd. 2 k.c. nie wymaga aby wywołanie błędu przez drugą stronę było przez nią zawinione, do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia wystarcza nawet niezawinione wywołanie błędu przez drugą stronę (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 20 września 2016 roku, I ACa 206/16). Zachowanie zaś przedstawiciela strony pozwanej, który wyraźnie informował M. M., że treścią umowy jest jedynie zmiana taryfy operatora i oferty cennika, uzasadnia przekonanie, że niezapoznanie się przez odbiorcę energii i gazu z umowami, nie wyłącza uprawnienia do powołania się na wadę oświadczenia woli w postaci błędu. W wyroku z dnia 14 stycznia 2009 roku (sygn. akt IV CSK 358/08) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że uzgodnienie poszczególnych postanowień umowy w toku negocjacji usprawiedliwia postępowanie podpisującego, który co prawda świadomie nie czyta dokumentu, ale czyni to w przekonaniu, że jego treść odpowiada przyjętym postanowieniom. Podsumując mu do podpisu dokumentu obejmującego inną wersję umowy oznacza wprowadzenie w błąd. W takim wypadku strona, która podpisała dokument przygotowany przez drugą stronę nie czytając go, będzie mogła powołać się na błąd. Pozwana, uznając powództwo, przyznała, że istotnie okoliczności, w jakich doszło do zawarcia umowy oraz zachowanie jej przedstawiciela mogło wywołać u M. M. mylne wyobrażenie o treści umów, a zaniechanie dokładnego zapoznania się z treścią umów było usprawiedliwione zachowaniem jej przedstawiciela. Przedmiotowe umowy przewidywały obowiązek dokonywania zapłaty za sprzedaną energię elektryczną i dostarczone paliwo gazowe na podstawie faktur prognozowanych. Naliczone zaś opłaty były wyższe niż należności z tego tytułu opłacane przez M. M. na podstawie faktur wystawianych na podstawie wskazań urządzeń pomiarowych. Uzasadnia to jest przypuszczenie, że gdyby składając oświadczenie o zawarciu umów sprzedaży energii elektrycznej i dostawy gazu nie działała pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie zawarłby tych umów.

Zgodnie z przepisem art. 88 § 1 k.c. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie. Oświadczenie w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia woli objętego umową sprzedaży energii elektrycznej oraz umową kompleksową dostarczania paliwa gazowego M. M. złożyła w piśmie z dnia 2 listopada 2017 roku oraz w piśmie z dnia 27 listopada 2017 roku. Oświadczenia te dotarły do pozwanej w taki sposób, że mogła się zapoznać z ich treścią, o czym świadczy treść jej dwóch pism z dnia 11 grudnia 2017 roku. Oświadczenia te zostały złożone z zachowaniem przewidzianego w przepisie art. 88 § 2 k.c. rocznego terminu od dnia wykrycia błędu. Umowy zostały zawarte w dniu 20 lipca 2017 roku, a M. M. miał wykryć błąd, kiedy pracownik dotychczasowe dostawcy (...) Spółki Akcyjnej w W. pojawił się u niej w związku z koniecznością dokonania odczytu gazomierza z powodu rozwiązania umowy dostawy gazu. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli o zawarciu przedmiotowych umów zostało złożone w listopadzie 2017 roku.

Błąd istotny co do treści czynności prawnej jest wadą oświadczenia woli powodującą względną nieważność czynności prawnej. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli z powodu błędu ma charakter prawa podmiotowego kształtującego, co oznacza, że jego wykonanie kształtuje stosunki pomiędzy stronami prowadząc do przekształcenia nieważności względnej czynności prawnej w nieważność bezwzględną. Sankcja nieważności bezwzględnej oznacza, że czynność nie wywołuje żadnych skutków prawnych w sferze cywilnoprawnej, a stan ten

ma charakter definitywny, nie podlegający konwalidacji. Możliwość skorzystania z uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia zależy wyłącznie od składającego oświadczenie o uchyleniu, a skutek wywołany jego złożeniem następuje ex lege. Uchylenie się od skutków oświadczenia woli znosi ex tunc wszystkie skutki prawne zawartej umowy.

Zważywszy na powyższe, brak zatem podstaw do uznania, że dokonane przez pozwaną uznanie powództwa jest sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego, czy też zmierza do obejścia prawa.

Mając powyższe na uwadze Sąd ustalił, że kontrakty o nazwach: (...) i (...) zawarte pomiędzy M. M. a (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W. są nieważne ze względu na skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu (punkt I wyroku).

W konsekwencji ustalenia, że umowa, z której wynikał obowiązek zapłaty opłaty jednorazowej za wypowiedzenie umowy sprzedaży energii przez upływem 60 miesięcy od jej zawarcia, jest nieważna, w punkcie II wyroku Sąd ustalił, że żądane przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w W. roszczenie wyrażone w nocie obciążeniowej nr (...) nie istnieje.

Zgodnie z treścią przepisu art. 96 pkt 11 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych powiatowy (miejski) rzecznik praw konsumentów w sprawach dotyczących ochrony indywidualnych interesów konsumenta nie ma obowiązku uiszczania kosztów sądowych. Zgodnie z treścią przepisu art. 113 ust. 1 tej ustawy kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić (...), sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży przeciwnika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu.

Istnienie podstaw do obciążenia kosztami sądowymi należy rozumieć przede wszystkim w kontekście art. 98 § 1 k.p.c., określającego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę kosztów niezbędnych i celowych. Innymi słowy, obciążenie przeciwnika nieuiszczonymi kosztami sądowymi może nastąpić wówczas, gdy przeciwnik ten przegrał proces w całości lub w części, pod warunkiem że koszty te były niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Pozwana przegrała niniejszy proces, co uzasadnia obciążenie jej obowiązkiem zapłaty na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie kwoty 91 złotych tytułem opłaty od pozwu, której nie miał obowiązku uiścić powód Miejski Rzecznik Konsumentów S. działający na rzecz M. M..

Sygn. akt III C 3075/18

ZARZĄDZENIE

1. Odnotować w kontrolce uzasadnień.
2. Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć:
 - powodowi, z dnia z wnioskami z dnia 17 i 22 stycznia 2019 roku,
 - pozwanemu, zgodnie z wnioskiem z dnia 21 stycznia 2019 roku.
3. Wykonać zarządzenie w terminie 7 dni.
4. Akta przedłożyć z apelacją, zażaleniem lub za 30 dni od wykonania zarządzenia.

29.01.2019 r.

SSR Justyna Pikulik